



ISSN 2644-4798

KAPITULA

DIECÉZNY ČASOPIS SPIŠSKÉHO BISKUPSTVA ROČNÍK X. 4/2021



BENEFactor MUSEI SCEPUSIENSIS

STRANA 3



MONS. MICHAL KLUČÁR

STRANA 5



VÝROČIE POSVIAC- KY KATEDRÁLY SV. MARTINA

STRANA 3



ČITELIA SV. FILOMÉNY

STRANA 7





EDITORIÁL

Milí priatelia,

prinášame vám spomienky na kňazov Mons. Michala Klučára a vdp. Matúša Pajdušáka. Ale taktiež sme si pripomenuli prvé výročie od smrti diecézneho biskupa Mons. Štefana Sečka.

Prinášame tiež reportáž z putovania k svätici o ktorej 1500 rokov nikto nič nevedel a ktorá si za krátky čas získala srdcia mnohých. Reč je o malej, veľkej svätici Filoméne, ku ktorej sme putovali spolu s *Rádiom Mária* do Spišského Podhradia.

Z historických osobností si predstavíme kapitulného vikára Romana Kežmarského. Pri histórii zostaneme aj v ďalšom článku spolu s rehoľným spoločenstvom minoritov v Spišskom Štvrtku.

V rubrike galéria kostolov si predstavíme novodobý kostol vo Svite.

Prajem vám príjemné čítanie.

LUBOMÍR KRETT

KAPITULA

Časopis Spišského biskupstva 4/2021, roč. X.
E-mail: casopis@kapitula.sk

Šéfredaktor: Lubomír Krett
Redakcia: Lubomír Kaľavský, Luboslav Hromják
Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Slobodníková
Grafická úprava: Marián Jabroch
Imprimatur: Mons. Štefan Sečka, spišský biskup
5. 10. 2012 pod číslom 2311/12
Cenzor: Mons. Jozef Bielač
Vydavateľ: Rímskokatolícka cirkev, Biskupstvo
Spišské Podhradie, Spišská Kapitula 9,
053 04 Spišské Podhradie
Periodicita: 5x ročne
ISSN 2644-4798
Obálka: Nemešany, foto Lubomír Kaľavský

OBSAH

- 2 EDITORIÁL
- 3 AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE
- 5 MONS. MICHAL KLUČÁR
- 7 ČITELIA SV. FILOMÉNY SA STRETLI
V SPIŠSKOM PODHRADÍ
- 9 MATÚŠ PAJDUŠÁK
- 11 SPIŠSKÝ KAPITULNÝ VIKÁR ROMAN KEŽMARSKÝ
- 13 PÔSOBNIE FRANTIŠKÁNOV MINORITOV
V SPIŠSKOM ŠTVRTKU V 17. – 18. STOROČÍ
- 15 KOSTOL SV. JOZEFA ROBOTNÍKA VO SVITE



AKTUALITY DIECÉZNEJ KÚRIE

PODPÍSANIE PARTNERSKEJ DOHODY MEDZI SPIŠSKOU KATOLÍCKOU CHARITOU A KARITASZ EGER

Dňa 20. júla 2021 prebehlo podpísanie partnerskej dohody medzi Spišskou katolíckou charitou a Karitasz Eger (HU). Spájať sa a budovať jednotu je našou spoločnou víziou, a preto veríme, že vďaka tomuto partnerstvu si budeme ešte bližší, a budeme tak spoločne prispievať k pomoci ľuďom v núdzi v oboch našich krajinách. Mons. ThDr. ICLic. Ján Kuboš, PhD. pozval arcibiskupa Dr. Ternyaka Csabu a riaditeľa Karitasz Eger Ferenc Árvai na návštevu Spišskej katolíckej charity. ■

NÁVŠTEVA RIADITEĽA CHARITY Z EGRU

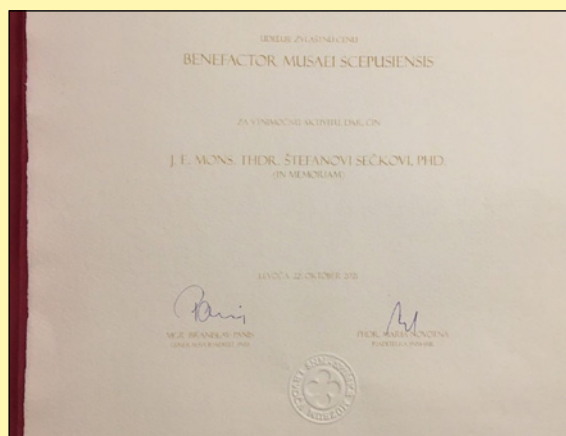
V pondelok 16. augusta 2021 prijal pozvanie do Spišskej Kapituly vdp. Ferenc Árvai, riaditeľ Karitasz Eger. Diecézny administrátor Mons. Ján Kuboš ho prijal na Biskupskom úrade, kde neskôr absolvoval prehliadku celej Spišskej Kapituly. Tejto návšteve predchádzalo pozvanie, ktoré bolo adresované v júli pri podpise dohody o spolupráci. ■

CENA BENEFACITOR MUSAEI SCEPUSIENSIS 2020



Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči usporiadalo dňa 22. 10. 2021 v historickej radnici v Levoči slávnostný večer, veno-

vaný svojim priaznivcom a priateľom, počas ktorého boli ocenení viacerí laureáti cenou Benefactor Musaei Scepusiensis 2020. Okrem základných šiestich kategórií bola udelená cena Benefactor Musaei Scepusiensis in memoriam za výnimočnú aktivitu, dar, čin zosnulému spišskému diecéznemu biskupovi Mons. Štefanovi Sečkovi. Cenu s vďačnosťou za jeho prácu prebral diecézny administrátor Mons. Ján Kuboš. ■



VÝROČIE POSVIACKY KATEDRÁLY SV. MARTINA



V pondelok 25. októbra 2021 sme slávili slávnosť posviacky Katedrály sv. Martina. Slávnostnú svätú omšu celebroid Mons. Ján Kuboš, diecézny administrátor. V príhovore vyzdvihol trojitý rozmer Kristovho tela – reálne, eucharistické a mystické. Takto sme sa spoločne modlili nielen za staviteľov tohto chrámu, ale i za všetkých, ktorí sa v celej jeho histórii oň starali a zveľaďovali ho.



Katedrála sv. Martina bola konsekrovaná 25. októbra 1478 po rozsiahlej vrcholnogotickej prestavbe. Chrám konsekroval Ladislav zo Širokého, jagerský svätisci biskup. Pamätná listina, ktorá sa dodnes zachovala v archívnom fonde *Súkromný archív Spišskej kapituly*, je uložená v Spišskom archíve v Levoči ako depozit Spišského biskupstva. ■

VÝROČIE SMRTI BISKUPA MONS. ŠTEFANA SEČKU



Vo štvrtok 28. 10. 2021 si Spišská diecéza pripomenula 1. výročie smrti diecézneho biskupa Mons. Štefana Sečku. Svätú omšu za zosnulého, spolu s pozvanými kňazmi, slávil diecézny administrátor Mons. Ján Kuboš. V homílii sa prítomným prihovoril Mons. Jozef Jarab. Po svätej omši sa všetci prítomní presunuli na cintorín, kde sa pri hrobe pomodlili desiatok ruženca. ■

PETER MATIS
PROJEKTOVÝ MANAŽÉR BÚ

MONS. MICHAL KLUČÁR

100 ROKOV OD NARODENIA

75 ROKOV OD KŇAZSKEJ VYSVIACKY

10 ROKOV OD ÚMRTIA

Michal Klučár sa narodil 20. mája 1921 v Markušovciach. Pochádzal z viacdetskej katolíckej rodiny. Ľudovú školu vychodil v rodných Markušovciach a gymnázium s maturitou absolvoval v Spišskej Novej Vsi. Po maturite roku 1941 sa prihlásil na štúdium posvätnéj teológie a do kňazského seminára v Spišskej Kapitule. Pod vedením vynikajúcich profesorov a predstavených kňazského seminára sa dôkladne pripravil na kňazstvo, ktoré prijal kňazskou vysviackou 9. júna 1946 v Katedrále sv. Martina v Spišskej Kapitule. Za kňaza ho vysvätil spišský diecézny biskup, Boží sluha Ján Vojtaššák.

Prvým a jediným kaplánskym miestom Michala Klučára sa stala farnosť Liptovská Lúžna. Po piatich kaplánskych rokoch, ktoré strávil pri farárovi Gejzovi Findurovi, sa od 1. júla 1951 stal správcom farnosti Lisková. Roku 1955 bol preložený za správcu farnosti Zákamenné, z ktorej pochádzal spišský diecézny biskup Ján Vojtaššák.

V tejto farnosti pôsobil Michal Klučár deväť rokov. Roku 1964 bol ustanovený kapitulným vikárom Andrejom Scheferom za správcu farnosti v Spišskej Kapitule a súčasne bol menovaný za tajomníka Biskupského úradu v Spišskej Kapitule. Roku 1970, keď sa kapitulným vikárom a ordinárom diecézy stal Dr. Jozef Ligoš, Michal Klučár postúpil v riadení diecézy na post riaditeľa Biskupského úradu.¹

Dňa 4. augusta 1965 zomrel spišský diecézny biskup Ján Vojtaššák a Michal Klučár ako pracovník biskupského úradu a niekdajší správca farnosti Zákamenné zariadil pohreb zomrelého biskupa v jeho rodisku Zákamenné.

Michal Klučár zostal vo funkcii riaditeľa biskupského úradu aj po náhlej smrti Dr. Jozefa Ligoša pri novom kapitulnom vikárovi Mons. Štefanovi Garajovi roku 1974. V tej istej funkcii zostal aj po konsekrácii nového spišského biskupa Františka Ton-



FOTO: ARCHÍV AUTORA

dru 9. septembra 1989. Michal Klučár spolu s vtedajším tajomníkom biskupského úradu Františkom Dlugošom pripravili biskupskú konsekráciu Františka Tondru.

V júni 1992 bol Michal Klučár za dlhoročnú kňazskú službu a prácu v kúrii na biskupskom úrade Svätým Otcom Jánom Pavlom II. vymenovaný za kaplána Jeho Svätosti (Mons.). Ako riaditeľ biskupského úradu, mal tiež svoj podiel na príprave apoštolskej cesty sv. Jána Pavla II. v Spišskej Kapitule a v Levoči.

Roku 1996 biskup Tondra Mons. Michala Klučára povýšil zo správcu farnosti na farára v Spišskej Kapitule.

Mons. Michal Klučár k 30. júnu 2004 požiadal kvôli veku a zdravotnému stavu diecézneho biskupa Františka Tondru o uvoľnenie z funkcie riaditeľa biskupského úradu a spiškokapitulského farára po štyridsiatich rokoch práce na biskupskom úrade a spravovaní rozsiahlej farnosti Spišská Kapitula. Biskup jeho žiadosti vyhovel. Ako dôchodca sa pre-

1. SCHEMATIZMUS SLOVENSKÝCH KATOLÍCKYCH DIECÉZ 1978. Trnava : SSV, 1978, s. 401.



sťahoval do Charitného domu sv. Jána Bosca v Spišskej Kapitule.²

Mons. Michal Klučár zomrel v Spišskej Kapitule 18. marca 2011 v 90. roku svojho života a v 65. roku kňazskej služby. Pohrebné obrady vyslúžil diecézny biskup František Tondra v spišskej Katedrále sv. Martina, v ktorej bol Michal Klučár 40 rokov rektorom. Zádušnú sv. omšu celebraval biskup Tondra spolu s obidvoma pomocnými biskupmi Mons. Andrejom Imrichom a Mons. Štefanom Sečkom.

Po pohrebných obradoch a rozlúčke v spišskej katedrále bol Mons. Michal Klučár 22. marca 2011 pochovaný v rodných Markušovciach.³

Mons. Michal Klučár bol oddaným ctiteľom levočskej Panny Márie. Dlhé roky, ešte za starej éry, otváral podvečernou sv. omšou hlavné púte na Mariánskej hore v Levoči. Po úvodnej sv. omši dlhé hodiny spolu s kňazmi, ktorí dostali štátny súhlas k vysluhovaniu sviatosti zmierenia, aj on spovedal. Po páde totality veľmi často navštevoval Mariánsku horu v Levoči. Ešte aj počas leta 2010, krátko pred svojou smrťou, viackrát navštívil toto milostiplné miesto, koncelebroval sv. omše a vysluhoval sviatosť zmierenia.

FRANTIŠEK DLUGOŠ
CIRKEVNÝ HISTORIK

ZHODNOTENIE OSOBNOSTI

Mons. Michal Klučár bol mužom veselej povahy a veľmi rozvážny. Vždy vedel pochopiť a povzbudiť kňazov i veriacich a v ťažkých chvíľach vliať im novú nádej. Strávil som s ním v kancelárii Biskupského úradu v Spišskej Kapitule celých päť rokov a takéhoto som ho poznal i zažil. Mal dar osobitého humoru, ktorým neponižoval, ale dodával rozumnú mieru optimizmu v ťažkých časoch. Celý život si udržiaval mimoriadny rozhľad v kultúrnom diania, bol sčítaný a rétoricky nadpriemerne nadaný. Vďaka svojej prirodzenej empatii si dokázal získať dôveru všetkých farníkov bez rozdielu veku.

2. SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2010. Spišská Kapitula, 2010, s. 79.

3. SCHEMATIZMUS SPIŠSKEJ DIECÉZY 2017. Spišská Kapitula, 2017, s. 170.

CTITELIA SV. FILOMÉNY SA STRETLI V SPIŠSKOM PODHRADÍ

Úcta k sv. Filoméne sa rýchlo šíri na viacerých miestach Slovenska. Preto sa, aj napriek pandémie, pri dodržaní proti epidemickým opatrení 11. augusta stretli pútnici z mnohých častí našej krajiny, aby si v kostole Narodenia Panny Márie v Spišskom Podhradí uctili túto mladú mučenicu. Na 9. výročnej púti sme prostredníctvom sv. Filomény prosili Ježiša a Máriu za seba i svoje rodiny.

Na hlavnú púť sa veriaci pripravovali deväťdňovou novénou k tejto panne a svätici, počas ktorej denne slávili sv. omše a veriacich povzbudzovali vo viere vždy iní kňazi, o. i. aj spišský diecézny administrátor Mons. Ján Kuboš či emeritný rektor KU v Ružomberku Mons. Jozef Jarab. Vo svojich príhovoroch k pútnikom zvyčajne zdôrazňovali hlavnú črtu spirituality Arcibratstva, a síce vnímať sv. Filoménu ako sestru, ktorá nás vedie k Matke a spolu s ňou a sv. Jozefom kráčať cestou za Ježišom. V predvečer púte sa uskutočnila dojemná sviečková procesia, ktorú viedol kňaz vdp. Jozef Palenčár. Kráčali sme Mariánskym námestím spolu s nájdeným a zreštaurovaným obrazom sv. Filomény a modlitbou sv. ruženca. Niektorí účastníci túto procesiu porovnávali s Fatimou.

Hlavná púť začala krátko popoludní adoráciou, modlitbami, prednáškou o živote svätice a histórii jej úcty a pokračovala svedectvami pútnikov o duchovných či telesných uzdraveniach na jej príhovor. Celú púť režíroval a slávnostnú sv. omšu celebraval reprezentant Arcibratstva sv. Filomény pre Slovensko a Česko vdp. Ľuboslav Hromják spolu s ďalšími kňazmi. V homílii dekan v Kysuckom Novom Meste vdp. Peter Holbička zdôraznil, že sv. Filoména sa už ako 11-ročná zasvätila Ježišovi a podstúpila mučenícku smrť. Bola ovocím lásky rodičov, ktorí sa, hoci boli pohania, prostredníctvom lekára – kresťana Publiusa, obrátili. Ak sa budú rodičia modlievať za svoje deti, ovocie príde, ak nie, dieťa niekde uletí... Ježiš nás posilňuje okrem eucharistie aj Božím slovom a v spoločenstve modlitby. V chráme máme načerpať Božiu lásku a voňať ňou všade tam, kam príde. Po homílii nasledoval úkon prijímania nových členov do Arcibratstva sv. Filomény, kto-



ré schválil pápež sv. Pius X. Do tohto spoločenstva môžu veriaci pri splnení podmienok vstúpiť raz ročne, a to na hlavnej púti. Tohto roku bolo prijatých 192 nových členov.

Počas celej púte, ktorú prenášalo éterom Rádio Mária, bola možnosť pristúpiť k sviatosti zmierenia. K slávnostnej atmosfére prispeli aj mládenci a devy v originálnych krojoch z Lendaku, Oravy, Terchovej, Domaňoviec či Spišského Podhradia prednášaním prosieb a prinášaním rôznorodých obetných darov. Taktiež spevácke zbory z okolia Prievidze, Terchovej, zo Spišskej Novej Vsi, Ordzovianka i domáci spevácky zbor. Po sv. omši poďakoval hlavný celebrant Dr. Ľuboslav Hromják, veľký ctiteľ sv. Filomény, všetkým pútnikom za bohatú účasť. V neposlednom rade vyjadril vďaku zosnulému rektorovi sväte sv. Filomény v Mugnano del Cardinale Don Giovanni Braschimu za dar relikvie sv. Filomény pre slovenské centrum Arcibratstva sv. Filomény so sídlom v Spišskom Podhradí. Na záver udelil požehnanie s relikviou svätice a po sviečkovej procesii bola slávnosť za hlaholu zvonov ukončená chválospevom Te Deum, ktorým ctitelia sv. Filomény poďakovali Pánu Bohu, Darcovi všetkých darov, za všetky milosti získané počas púte.



Sv. Filoména sa vzoprela svojmu protivníkovi cisárovi Diokleciánovi v roku 302 v Ríme a v 13 rokoch si mučeníckou smrťou zachovala čistotu. Táto svätica dala o sebe vedieť až po 1500 rokoch od smrti a úcta k nej silno rastie. Medzi jej hlavných ctiteľov patrili Paolina Jaricot, sv. Peter Julián Eymard, pápež Pius IX. a hlavne arský farár sv. Ján Mária Vianney. Je patrónkou detí a mládeže, manželských párov, tešiteľkou chudobných, chorých i väznených, zranených na tele i na duši i tých, ktorí sa ocitli v neriešiteľných situáciách. Jedným z dôvodov znovuoživenia úcty k svätici je fakt, že svet v 21. storočí po-

trebuje nutne obnoviť kresťanskú vieru a mravnosť. A v tom je dnes najviac ohrozená mladá generácia a práve jej je sv. Filoména, milovaná dcéra Ježiša a Márie (slová ruženca sv. Filomény), pripravená vyprosiť v nebi potrebnú pomoc a milosť.

JOZEF SENDREJ
TEPLÍČKA (NA SPIŠI)

MATÚŠ PAJDUŠÁK

150 ROKOV OD NARODENIA

Matúš Pajdušák sa narodil 16. novembra 1871 v Bobrove na Orave. Prvý až tretí ročník gymnázia navštevoval v Trstenej, štvrtý až ôsmy ročník v Levoči, kde v roku 1890 maturoval. Po maturite študoval štyri roky teológiu v Spišskej Kapitule.

Za kňaza bol vysvätený 30. júna 1894 v Spišskej Kapitule. Od 3. júla 1894 sa stal kaplánom v Spišskom Hrhove a od 29. decembra 1894 dočasným správcom farnosti Chrasť nad Hornádom. Dňa 5. marca 1895 sa stal kaplánom v Spišskej Starej Vsi. Dňa 2. júla 1896 bol ustanovený za dočasného správcu farnosti Jurgov (terajšie Poľsko). Toho istého roku od 16. decembra 1896 sa stal dočasným správcom farnosti Slatvina. Dňa 20. februára 1897 bol ustanovený za kaplána v Spišskej Novej Vsi a od 27. júna 1900 bol prvým kaplánom v Spišskej Novej Vsi.

V decembri roku 1904 sa stal správcom farnosti Spišská Nová Ves a po ustanovení nového farára Františka Rolného roku 1905 opäť sa stal prvým kaplánom v Spišskej Novej Vsi. Dňa 21. decembra 1917 bol ustanovený za farára do Markušoviec. Dňa 11. marca 1921 bol menovaný za farára konzultora novým spišským biskupom Jánom Vojaššákom.

Roku 1923 bol zvolený za farára v Smižanoch a ustanovený – uvedený do úradu farára 28. marca 1923. Dňa 24. februára 1924 mu bol udelený titul *Assessor Consistorialis*. Dňa 29. apríla 1938 sa stal školským inšpektorom levočského distriktu. Roku 1942 bol od tejto služby zo zdravotných dôvodov a veku oslobodený. Matúš Pajdušák zomrel 4. júla 1950.

ZHODNOTENIE OSOBNOSTI

Bol to veľmi vzdelaný kňaz. Aktívne ovládal slovenský, latinský, nemecký a maďarský jazyk. Hlbšie sa zaoberal teológiou, históriou a inými vedami.

Svoje vedomosti a poznatky publikoval vo viacerých časopisoch. Najmä v časopise „Svojina“ uverejňoval svoje hlboké a erudované články. Napr. v uvedenom časopise v roku 1948, v druhom ročníku v čísle 6 – 9 napísal znamenitý a obširny príspevok o Mariánskej hore v Levoči.

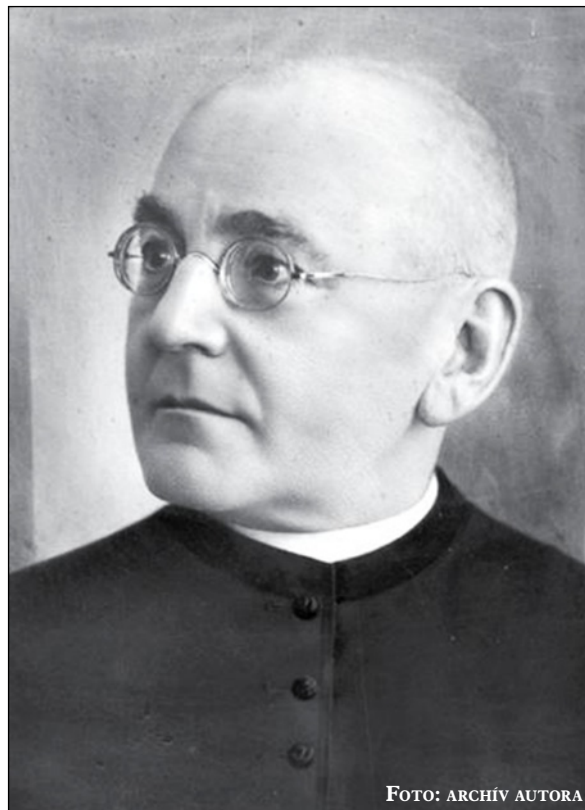


FOTO: ARCHÍV AUTORA

V 15. storočí bol sviatok Navštívenia Panny Márie už všeobecne uvedený v Cirkvi a v Levoči Mariánska hora prevzala to patrocínium. Stala sa dôležitým pútnickým miestom, vyhľadávaným najmä manželmi s deťmi v puberte a manželmi neplodnými, ktorí tu prosili o milosť materstva. Jednu takúto zobrazenú modlitbu o potomka vidno na votívnom oltári kráľa Mateja, ktorého manželstvo prvé i druhé s Beatrixou bolo bezdetné. Oltár je akiste venovaný kostolu na Mariánskej hore, stojí však vo farskom Kostole sv. Jakuba v Levoči. Myšlienku na jeho postavenie dala návšteva tohto pútnického miesta kráľom Matejom Korvínom v roku 1474. Tento klasický vzor krídlového oltára Vir dolorum s postavou umučeného Krista s výrazom hlbokého bólu názorne vyjadruje túžbu manželov. Pri postave Madony majster mal za model Beatrix, pri Jánovi kráľa Mateja. Na krídlach sv. Šebastián so šípmi je odznakom bolesti manželského páru. Sv. Krištof už nesie malého Ježiša, čo je obrazný znak a zastupuje jadro celej myšlienky: modlitbou sv.



Jána Krstiteľa vyprosené dieťa. Všetko je tu vyjadrené posvätnou rečou, ktorej rozumie každé citlivé srdce.

Vonkajšie strany krídel zobrazujú: 1. Zvestovanie 2. Navštívenie 3. Narodenie 4. Traja králi (to znamená – poklona rodičov).

Rezbárstvo a maliarstvo vyjadruje nám tu hlboké tajomstvo. Z každého ich znaku môžeme vyľúštiť ducha doby.

Takéto votívne predmety tvoria históriu pútnického miesta, ktoré aj po príchode minoritov do Levoče spolu s kaplnkou na ňom i naďalej zostalo v majetku a správe levočských farárov.¹

FRANTIŠEK DLUGOŠ
CIRKEVNÝ HISTORIK

1. DLUGOŠ, F.: *Dejiny Mariánskej hory v Levoči*. Levoča : Polypress, 2000, s. 27 – 28.



SPIŠSKÝ KAPITULNÝ VIKÁR ROMAN KEŽMARSKÝ

Medzi významné kňazské osobnosti Spišskej diecézy nepochybne patrí spišský kapitulný vikár, spišský veľprepošť a pápežský prelát Roman Kežmarský, ktorý úrad spišského kapitulného vikára zastával až dvakrát. Prvýkrát v čase vakantného biskupského stolca, ktoré nastalo po smrti spišského biskupa a významného slovenského vlastenca Ladislava Zábojského v čase od 12. septembra 1870 do 27. augusta 1871. Druhýkrát to bolo potom, čo spišský biskup Jozef Samaša (Samassa) bol 18. júna povýšený za jágerského arcibiskupa až do intronizácie nového spišského biskupa Juraja Čásku (Császka) 2. septembra 1874.

Roman Kežmarský (Késmarszky) sa narodil 28. februára 1807 ako jedno z dvojčiat v starej spišskopodhradskej šľachtickej rodine Ignáca a Barbory rod. Krausovej (Krausz, Crausz) v Spišskom Podhradí.¹ Otec bol mestským notárom. Jeho krstnými rodičmi boli šľachtici Ján Nepomuk Čepčeni (Csepcsenyi) a Žofia Šomošiová (Somoszi). Pokrstil ho nemecký kaplán v Spišskom Podhradí Johann Grechner. Základné štúdiá absolvoval vo svojom rodnom meste. Študoval na gymnáziu v Levoči, potom pokračoval vo filozofických štúdiách v Jágri (Eger). Rok študoval aj právo v Jágri. Teologické štúdiá absolvoval v rokoch 1826 – 1830 na uhorskom Pázmáneu vo Viedni. Kňazskú vysviacku prijal 20. apríla 1830. Od 16. novembra 1829 však už pôsobil najprv ako zastupujúci a po ordinovaní na kňaza ako riadny aktuár diecéznej kúrie. Ako nadaného kňaza ho spišský biskup Jozef Bélik poslal v septembri 1830 na štúdiá cirkevných dejín a kánonického práva do prestížneho inštitútu Frintaneum do Viedne. Po ob-

hájení dizertačnej práce z cirkevných dejín *De hymnologia sacris* 3. januára 1833, získal 9. marca doktorát z teológie. Nastúpil za profesora cirkevných dejín a kánonického práva v spišskom seminári. Kvalitné vedomosti z oblasti kánonického práva uplatnil v činnosti diecézneho tribunálu. V roku 1838 ho diecézny biskup Bélik poveril úlohou konzistoriálneho asesora. Začiatkom roku 1846 bol preložený zo Spišskej Kapituly za farára v Poprade. Tu pôsobil do 14. júla 1848, kedy bol inštalovaný za sídelného spišského kanonika. Dňa 3. októbra 1851 sa stal liptovským archidiakonom, 29. januára 1857 titulárnym opátom Preblahoslavennej Márie de Ugra. Aktívne sa podieľal na rozvoji diecézneho školstva. Dňa 8. mája 1857 ho spišský biskup Ladislav Zábojský vymenoval za hlavného diecézneho školského inšpektora a už 22. februára 1858 bol ustanovený za riaditeľa Učiteľského ústavu v Spišskej Kapitule. Túto významnú úlohu vykonával až do roku 1874. Počas tohto obdobia v zhode so záujmami biskupa Ladislava Zábojského, ktorý bol šíriteľom bernolákovského hnutia v Spišskej diecéze, podporoval rozvoj slovenčiny, ktorá bola riadnym vyučovacím predmetom v Učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule, čím prispel k formácii národne uvedomelých a nábožensky zanietených slovenských učiteľov. Za jeho vedenia prestal byť Učiteľský ústav určený pre odborníkov na dedinské školy a stal sa všeobecným výchovno-vzdelávacím ústavom pre kvalitných učiteľov. Od školského roku 1871/1872 bol ústav z dvojročného zreformovaný na trojročný.

Do konca svojho života zastával v rámci Spišskej kapituly ešte veľa významných úloh: v roku 1851 liptovský archidiakon, 1860 oravský archidiakon, 1861 katedrálny archidiakon, 1863 kanonik kustos, 1867 kanonik kantor, 1868 kanonik lektor. Dôveru, ktorú mu celý čas prejavoval biskup Zábojský potvrdil tiež tým, že v čase biskupovho chátrajúceho zdravia ho 31. júla 1868 vymenoval za biskupského vikára. Od 20. februára 1869 pôsobil ako farský administrátor vo svojom rodnom meste Spišské Podhradie. V tejto úlohe zotrval až do roku 1876, keď na jeho miesto nastúpil známy cirkevný historik Jo-

1. Štátny archív Prešov (ďalej ŠAPO), Spišský archív Levoča (ďalej SpA-L), Zbierka cirkevných matrik z územia Spiša 1599 – 1952, Matrika pokrstených farnosti Spišské Podhradie z rokov 1771 – 1808, 1807/3246 s. 46; šk. 307, inv. č. 801; Archív Biskupského úradu v Spišskom Podhradí (ďalej ABÚ-SP), Spišské biskupstvo, Zbierka druhopisov cirkevných matrik, *Matricae baptisatorum ecclesiarum districtis Olassiensis ab anno 1797*, p. 861. Z neznámych dôvodov archivár Vladimír Olejník nesprávne uvádza dátum a miesto jeho narodenia Dravce v kolektívnej monografii, a to aj napriek tomu, že všetky dostupné encyklopédie uvádzajú správne miesto narodenia Spišské Podhradie, ako aj správny dátum narodenia. BIZOŇOVÁ, Monika – OLEJNÍK, Vladimír. *Jezuitské gymnázium a Učiteľský ústav*. Ružomberok : Verbum, 2019, s. 155.



zef Hradský (Hradszky). Po smrti spišského biskupa Ladislava Zábojského, t. j. v čase vakantného spišského biskupského stolca od 12. septembra 1870 do 27. augusta 1871 riadil dočasne Spišskú diecézu vo funkcii spišského kapitulného vikára a dokonca sám pochovával 11. septembra 1870 do katedrálnej krypty spišského biskupa Ladislava Zábojského. Po inštalácii nového spišského biskupa Jozefa Šamašu (Samassa) naďalej zastával dôležité postavenie v riadení diecézy, keď 1. decembra 1871 ho biskup vymenoval za biskupského vikára.

Taktiež od roku 1872 vykonával prosynodálneho examinátora. V roku 1877 sprevádzal spišského biskupa Juraja Čásku (Császka) počas povinnej cesty *ad limina apostolorum* do Ríma. Pri tejto príležitosti sa osobne stretol s pápežom Píom IX., ktorý ho vymenoval za pápežského preláta. Koniec svojej kariéry zakončil tým, že 8. septembra 1874 bol vymenovaný za spišského veľprepošta a ostal ním až do svojej smrti. Zomrel 25. apríla 1880 v Spišskej Kapitule. Pochoval ho spišský biskup Juraj Čáska. Pochovaný je v hlavnej krypte Katedrály sv. Martina v Spišskej Kapitule – Spišskom Podhradí.²

LUBOSLAV HROMJÁK
HISTORIK

2. ABŮ-SP, Protocollum status personalis Sacerdotum dioec. Scepusiensis ab anno 1848, tomus I., s. 284 – 285; ABŮ-SP, Spišské biskupstvo, Zbierka druhopisov cirkevných matrík, Matrica defunctorum 1880, nepaginované; ABŮ-SP, Jozef Janek, Spisy – Dejiny učiteľského ústavu I., II., *Spišskokapitulská preparandia a jej odchovanci v r. 1819 – 1919*, s. 87; ŠAPO, SpA-L, Spišské biskupstvo, *Matrica cleri junioris et superiorum Seminarii dioecesis Scepusiensis ab anno 1815*, nepaginované; HRADSKÝ, Josephus. *Initia progressus ac praesens status capituli ad Sanctum Martinum de monte Scepusio*. Szepesváralja : Typis Dionysii Buzás, 1901, s. 537 – 538; RIMELY, Carolus. *Historia Collegii Pazmaniani*. Viennae : Typis et sumptibus Congregationis Mechitharisticae, 1865, s. 384; SZEMAN, János. *A Szepeshelyi római katolikus tanítóképző – intézet története*. Budapest : Stephaneum Nyomda, 1912, s. 122; JANEK, Jozef. *Kultúrne tradície Spišskej Kapitule*. Jur pri Bratislave 1985 (rkp.), s. 134 – 135.

PÔSOBENIE FRANTIŠKÁNOV MINORITOV V SPIŠSKOM ŠTVRTKU V 17. – 18. STOROČÍ

Pôsobenie minoritov v Spišskom Štvrtku je spojené s rodinou Csákyovcov. V roku 1636 vymrel rod Thurzovcov po meči a v roku 1638 ich majetky so Spišským hradom a aj s funkciou hlavných županov Spiša preberajú Csákyovci v osobe spišského župana Štefana Csákyho.

Štefan Csáky bol charakterizovaný ako zbožný človek a verný katolík. Táto jeho vernosť katolíckej cirkvi sa preukázala povolaním jezuitov na Spiš, no zároveň aj rôznymi rekatolizačnými zákrokmi na jeho majetkoch. Už v roku 1639 odobral evanjelikom kaplnku Nanebovzatia Panny Márie, ktorá bola súčasťou kostola v Spišskom Štvrtku a začali sa v nej konať katolícke bohoslužby. Podobne chcel zakročiť aj v Hrabušiciach, kde 10. novembra 1641 narazil na odpor evanjelikov a podarilo sa mu získať iba časť kostola s hlavným oltárom, ktorá mala slúžiť katolíkom. Podľa kanonickej vizitácie z roku 1655 bolo v Spišskom Štvrtku v tomto období málo katolíkov a v kaplnke viedol bohoslužby letanovský farár Václav Kissely. Vo vizitácii sa taktiež konštatuje, že kaplnku Nanebovzatia Panny Márie navštevovali katolíci z okolia.¹ Je otázne, prečo sem Csáky nedosadil priamo katolíckeho kňaza. Mohlo to byť zapríčinené celkovým nedostatkom katolíckych kňazov v tomto období.

V roku 1662 Štefan Csáky zomrel a funkciu spišského župana prebral jeho syn František. Práve František Csáky v roku 1666 zveril spomínanú kaplnku reholi minoritov a taktiež založil fundáciu pre vznik kláštora, čo potvrdil aj samotný ostrihomský arcibiskup Juraj Szelepcsényi dňa 14. apríla 1666.

Keďže vznikol spor medzi minoritmi a letanovským farárom, ktorý prišiel o príjmy, František Csáky nechal 1. februára 1668 svoju zakladaciu listinu úradne potvrdiť Spišskou kapitulou. Dozvedáme sa



FOTO: LUBOMÍR KAČAVSKÝ

z nej, že Csáky založil dve fundácie: prvú vlastnícku, keď vymedzil pozemok medzi cintorínom a domom jedného poddaného, kde mali minoriti vybudovať kláštor a druhú fundáciu – nájomnú, z ktorej mali získavať financie na svoje fungovanie. Okrem toho Csáky nariadil, že na stavbu budov sa má použiť vhodné drevo z jeho lesov a že minoriti sú oprávnení, ako ostatní poddaní v Spišskom Štvrtku, využívať spoločné lúky, pastviny, vodné toky a pod. Taktiež sú v tejto listine vymedzené podmienky, ktoré museli dodržiavať aj samotní minoriti: boli povinní denne slúžiť omšu sa svojho fundátora, na Spišský hrad mali posilať jedného pátra, ktorý tu mal slúžiť omšu a taktiež mali vydržiavať na tomto mieste najmenej šiestich kňazov.² Samotné založenie kláš-

1. Archív Biskupského úradu v Spišskej Kapitule, fond Spišské biskupstvo, oddelenie Kanonické vizitácie, Pálfalvayova vizitácia 1655/1656, f. 9.

2. Archív menších bratov konventuálov – minoritov v Levoči, fond Minoriti Spišský Štvrtok, kr. 6, inv. č. 806.



tora potvrdil aj Leopold I. svojou listinou z dňa 10. marca 1668.

Prvým gvardiánom sa stal Ján Krstiteľ Reggiani de Felice, ktorý bol asistentom teológie rímskeho kardinála Karola Caraffu. Jeho brat, uhorský generál Anton Caraffa, ho zoznámil s uhorskou kráľovnou a tá ho predstavila Leopoldovi I., čo aj napomohlo usadzovaniu tejto rehole v Uhorsku. Reggiani de Felice bol zároveň aj provinciálom Uhorskej provincie do roku 1692.

Po čase sa minoritské majetky rozšírili, a to hlavne po smrti Františka Csákyho v roku 1670, ktorý na nich nezabudol ani vo svojom testamente. Neskôr minoriti získali vinice v Tapolci, Csermőke, Csatosi, Bodokő a v okolí Miškolca. Ďalšie majetky a právo na desiatok nadobudli po prevzatí fary v Spišskom Štvrtku. Táto fara síce bola odňatá evanjelikom už 14. júla 1671, ale zverená bola letanovskému farárovi. Ich uvedenie do farnosti sa konalo až 2. februára 1673 a odvtedy boli farármi v Spišskom Štvrtku len s krátkym prerušením. K farnosti prínáležali aj filiálky, napr. Dravce a neskôr aj Čenčice a Vlkovce. Od roku 1691 spravovali aj faru v Hrabušiciach. Počas povstania Imricha Thökölyho sa kostol v roku 1684 dostal do evanjelickej správy, no 20. februára 1687 bol už v rukách minoritov.

Minoriti však okrem spravovania farnosti a farskej školy podnikali aj ďalšie činnosti, ktoré im vyplývali z ich františkánskej príslušnosti. Jednou z týchto činností bolo konanie misií a Spišský Štvrtok sa naozaj stal jedným z centier katolíckej misijnej činnosti. Rozsah týchto misií nebol viazaný iba na územie Spiša. Vzhľadom na nedostatok katolíckych kňazov v období 70. rokov 17. storočia pomáhali pri pastoračii, slúžili omše, krstili, spovedali, sobášili, pochovávali a venovali sa kazateľskej činnosti.

Okrem toho sa minoriti postarali aj o kostol. Po prevzatí farnosti obnovili oltáre, ktoré boli počas reformácie zničené: oltár sv. Ladislava, ktorý zasvätili sv. Barbore, oltár sv. Františka Assiského a aj oltár sv. Antona Paduánskeho.³ V roku 1704 sa postarali o vytvorenie dnešného oltára sv. Ladislava a v roku 1721 zabezpečili pre kostol novú kazateľnicu.

Počas pôsobenia minoritov si môžeme všimnúť aj zmenu konfesionalnej štruktúry v Spišskom Štvrt-

ku. Kým podľa kanonickej vizitácie z roku 1700 bolo v Spišskom Štvrtku 107 katolíkov a 194 evanjelikov,⁴ tak v roku 1731 to bolo 80 katolíkov a 103 evanjelikov.⁵ V kanonickej vizitácii z roku 1752⁶ nachádzame takýto údaj o konfesionalnej štruktúre obyvateľstva: 244 katolíkov a 78 nekatolíkov, z čoho teda vyplýva, že Spišský Štvrtok zmenil svoju konfesionalnú štruktúru v prospech katolíkov.

Okrem predošlých informácií sa v poslednej citovanej kanonickej vizitácii nachádza aj informácia, že po prestavbe kostola z roku 1735, dňa 1. októbra 1747 tento kostol vysvätil spišský prepošt Alexander Mariássy a v tejto dobe bola aj zhotovená dvojité krypta pre pochovávanie rehoľníkov, ale aj dobrodincov samotného kláštora.

Druhá polovica 18. storočia svedčí o aktivite minoritov v Spišskom Štvrtku. V roku 1770 ich bolo v konvente celkovo 27: 16 kňazov, dvaja laici, štyria novici a päť kandidátov. Jeden z kňazov bol kaplánom v Spišskej Novej Vsi, jeden v Hrabušiciach a jeden v Dubovej. V 90. rokoch 18. storočia nastala silná stavebná činnosť, vďaka ktorej bol prebudovaný a nadbudovaný samotný kláštor a zároveň bola vymeraná asi štvrtina strechy. Okolo kláštora bolo vybudované oplotenie a nové oplotenie dostal aj cintorín. Zmena nastala aj na kostolnej veži, ktorá dostala novú červenú krytinu.

MONIKA BIZOŇOVÁ
BISKUPSKÝ ARCHÍV SPIŠSKÁ KAPITULA

3. HRADSKÝ, Josephus. *Additamenta ad Initia progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*. Szepesváralja : typis Dionysii Buzás, 1903 – 1904, s. 207.

4. HRADSKÝ, Josephus: *Additamenta ad Initia progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*. Szepesváralja : typis Dionysii Buzás, 1903 – 1904, s. 207.

5. Štátny archív Levoča, fond Spišské biskupstvo, oddelenie Kanonickej vizitácie, Peltzova vizitácia 1731, f. 130 – 132.

6. Štátny archív Levoča, archívny fond Spišské biskupstvo, oddelenie Kanonickej vizitácie, kr. č. 8, Spišský Štvrtok 1752, f. 2a.

KOSTOL SV. JOZEFA ROBOTNÍKA VO SVITE

Súčasnú mestu Svit začalo vznikať v roku 1934 ako priemyselná aglomerácia. Spolu s továrňou na výrobu syntetických vlákien (založenú českým podnikateľom Baťom) postupne rástlo aj príslušné sídlisko, ktoré – ako sa moderná história zmieňuje – bolo postavené „s plnou občianskou vybavenosťou“. Akosi sa v tej dobe „pozabudlo“, že k plnej vybavenosti patrí aj duchovná správa obyvateľstva a prostriedky na vykonávanie náboženského kultu. Veru, kostola tu dlhé roky nebolo. Veriaci boli spravovaní až do roku 1968 „excurrendo“ (správcom inej farnosti). Od roku 1968 bola zriadená oficiálna expozitúra Svit – Lučivná, avšak stále bez kostola. Ten si tu veriaci spolu s farou svojpomocne postavili až v roku 1991 bezprostredne po nežnej revolúcii. A nielen ten, ale aj druhý v mestskej časti Podskalka v roku 1992 a evanjelický kostol v roku 1993.

Za zmienku stojí aj pôvod názvu mesta. Nemá ísť o symboliku svetla a žiary, ale o skratku odvodenú od Slovenskej viskózneho továrne.

Zaujímavosťou kostola je jeho rozloha, ktorou sa po spišskej katedrále v Spišskom Podhradí a konkatedrále v Poprade radí na tretie miesto v diecéze. V interieri kostola sa nachádza výnimočný centrálny kríž vidlicového tvaru, gréckokatolícka kaplnka sv. Cyrila a kaplnka sv. Rodiny.

LUBOMÍR KALAVSKÝ



FOTO: LUBOMÍR KALAVSKÝ

STAŇTE SA NAŠÍM PRISPIEVATEĽOM

DEJE SA VO VAŠEJ FARNOSTI ČI V SPOLOČENSTVE NIEČO PODNETNÉ?

DAJTE O TOM VEDIEŤ!

NAPÍŠTE NA CASOPIS@KAPITULA.SK.

AK CHCEŠ DOSTÁVAŤ ČASOPIS PRIAMO DO SVOJEJ SCHRÁNKY,
DAJ NÁM TO VEDIEŤ NA CASOPIS@KAPITULA.SK

NÁJDETE NÁS AJ NA FACEBOOKU.